

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е
№ 2704

София, 30.05.2024 година

Върховният касационен съд на Република България, първо гражданско отделение, в закрито съдебно заседание на 17.04.2024 година в състав

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Дияна Ценева

ЧЛЕНОВЕ: Теодора Гроздева

Милена Даскалова

разгледа докладваното от съдия Даскалова гр. дело № 3944/2023 г. и за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по чл. 288 ГПК .

Образувано е по касационна жалба на В. И. И., чрез адв. С. С., срещу решение № 628 от 11.05.2023 г., постановено по възз.гр.д. № 519/2023 г. на Окръжен съд – Пловдив в частта му, с която след частична отмяна на решение №260071/03.10.2022 г., постановено по гражданско дело №1256/2019 г. по описа на РС Асеновград, е признато за установено по отношение на нея, че М. И. Г., А. И. В., А. В. С., С. Д. Я., В. П. Я., В. П. Я., С. И. М., В. И. М., З. И. М., А. И. И., Н. А. И. и З. И. С. са собственици на 39/80 ид.ч. от седем недвижими имота, находящи се в землището на [населено място], общ. А..

Касационната жалба съдържа оплаквания за неправилност на въззивното решение, поради постановяването му в нарушение на материалния закон, поради необоснованост и поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила. Сочат се основанията по чл. 280, ал. 1, т. 1 и т. 3 ГПК за допускането му до касационно обжалване.

От ответниците по касационната жалба М. И. Г., А. И. В., А. В. С., С. Д. Я., В. П. Я., В. П. Я., С. И. М., В. И. М., З. И. М., А. И. И., Н. А. И., С. Г. Б. и С. Г. А., чрез адв. Ц. С., е постъпил писмен отговор, с който изразяват становище, че не са налице основания за допускане на касационното обжалване, като се оспорва и основателността на жалбата. Претендират присъждане на разноски за касационното производство.

Върховният касационен съд, състав на Първо гражданско отделение, като обсъди доводите на страните и прецени данните по делото, приема следното:

Касационната жалба е допустима: подадена е от легитимирано лице /ответник по делото/, в срока по чл. 283 ГПК и срещу решение на въззивен съд по иск за собственост, което съгласно чл. 280, ал. 3, т. 1 ГПК подлежи на касационно обжалване при условията на чл. 280, ал. 1 и 2 ГПК, независимо от цената на иска.

За да постанови решението си, въззивният съд е приел за установено от фактическа страна, че ищците са наследници на две от децата на Х. (Х.) М. И. -З. С. е единствен наследник на дъщерята С. Т., а останалите на дъщерята З. Я..

С решение №032/16.06.1999 г. на ПК Асеновград, постановено по преписка №138/1991г., е възстановено правото на собственост на наследниците на М. Ж. Х., бивш жител на [населено място], върху спорните земеделски земи.

С нотариален акт №64 от 01.03.2002г., нот. дело №591/2002г. ответницата В. И. И. е закупила спорните земи от В. И. Х., А. П. Х. и А. М. Х.. Тримата продавачи са наследници /внуци и син/ на М. Ж. Х.. Същите са наследници /внуци и син/ и на М. Х. И., който е син на Х. М. И..

С решение №151/05.03.2008 г. , постановено по гр.д. № 1022/2007г. на ВКС, четвърто г.о. след отмяна на въззивно решение №2268/04.12.2006г. по гр.д. № 2813/2005г. по описа на ОС- Пловдив, с което е потвърдено решение №231/11.03.2003 г. по гр.д. №611/2001 г. на Районен съд – Асеновград и е признато за установено между З. И. С. и А. М. Х., че земеделски имоти /описани по площ и местност/ в общ размер на 47,3 дка, предмет на възстановяване по преписка №138/1991 г. на ПК Асеновград, образувана по заявлението на А. Х., към момента на образуване на стопанството през 1945 г. са били собственост на всички наследници на починалия през 1932 г. Х. М. И.. С решение на ОСЗ Асеновград от 06.07.2018 г. е възстановено правото на собственост на наследниците на Х. М. И. върху процесните имоти

С решение №207/20.05.2020 г. по гр.д. №1950/2018 г. на АРС /в сила от 17.01.2022 г./ е отхвърлена жалбата на Г. А. М. против горното решение на ОСЗ Асеновград.

По съществуващото на спора съдът е приел, че ищците като наследници на С. Т. и З. Я. - две от децата на Х. Х. са собственици на 39/80 ид.ч. от процесните имоти. За да направи извод, че те са собственици не на 2/3 ид.ч., за колкото е бил предявен искът, а на 39/80 ид.ч., съдът е взел предвид, че не всички наследници на З. Я. са ищци по делото.

Праводателите на ответницата като наследници на сина на Х. Х. са придобили собствеността върху 1/3 ид. ч. от имотите и не са могли да й прехвърлят повече от притежаваната от тях идеална част.

Въззивният съд е счел за неоснователни доводите на ответницата, че правото на собственост на праводателите ѝ е възстановено с влязло в сила решение на ПК Лъки (ОСЗ Асеновград), тъй като са налице последващи изменения на решението на ОСЗ. Съдът е посочил, че разпореждането с имотите в полза на ответницата е станало в хода на висящо производство по чл.14, ал.4 ЗСПЗЗ, като след решаването на спора за материално право е постановено решение №421/22.11.2013 г. по гр.д. №788/2013 г. на РС Асеновград, в което В. И. е участвала, с което е оставено без уважение искането на един от праводателите на И. за прогласяване нищожност на решението по протокол ИЛ 138/26.01.2012 г. на ОС Асеновград, с което е отказано възстановяване правото на собственост на наследниците на М. Х. върху заявени от тях имоти, възстановени с решение №032/16.06.1999 г..

Съдът е приел, че в случая не е приложима петгодишната придобивна давност, на която се позовава ответницата, доколкото праводателите ѝ не са прехвърлили изцяло собствеността на имотите, а това са могли да направят единствено за собствените си идеални части.

За неоснователно е счетено и възражението на ответницата, че в нейна полза е изтекла предвидената в чл.79, ал.1 ЗС десетгодишна придобивна давност. Изложени са мотиви, че придобивната давност върху възстановени земеделски земи се прекъсва с влизане в сила на чл.5, ал.2 ЗВСОНИ на 23.11.1997 г. и от този момент започва да тече нова давност. Ако обаче собствеността се възстановява след тази дата, то придобивната давност започва да тече от момента на възстановяването, тъй като до приключване на административното производство за възстановяване на собствеността, реституираният собственик няма обективна възможност да защити правата си, доколкото именно влезлият в сила административен акт за реституция се явява надлежен титул за собственост. Съдът е посочил, че в този смисъл е и практиката на ВКС - решение № 383/02.11.2011 г. по гр. д. № 1388/2010 г. на I г. о., решение № 62/17.02.2012 г. по гр. д. № 705/2011 г. на II г. о., решение № 61/14.02.2012 г. по гр. д. № 562/2011 г. на II г. о. В настоящия случай решението, с което е възстановено правото на собственост на ищците в първоинстанционното производство, е от 06.07.2018 г. Преди тази дата същите не могат да защитят правото си на собственост, като давност не тече. За начален момент на давността може да се приеме именно посочената дата, но искът е предявен на 13.06.2019 г., като давността е прекъсната от този момент и не е изтекъл предвидения в закона срок, за да се приеме, че имотите са придобити по давност от ответницата В. И..

В т.1 от изложението по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК е формулирани следният правен въпрос: С оглед нормата на чл.5 ал.2 от ЗВСОНИ, тече ли придобивна давност в полза на трети лица-приобретатели в периода от придобиване на имота до постановяването на решение по чл.14 ал.4 от ЗСПЗЗ и издаване въз основа на него на решение по чл.14 ал.7а от ЗСПЗЗ ? Поддържа се противоречие на изводите на съда с решение № 383 от 02.11.2011 г. по гр.д. № 1388/2010 г. на ВКС, I г.о.

Въпросът е от обуславящо значение за изхода на настоящия правен спор, тъй като касае началния момент, от който започва да тече придобивната давност в полза на третото- лице приобретател. Касаторката твърди, че този срок за нея започва да тече от 01.03.2002г.- датата , на която тя е закупила имотите от лицата, в чиято полза е била възстановена собствеността с решението на ПК Асеновград от 1999г., а съдът е приел, че придобивна давност не е текла от посочената дата, а от 06.07.2018 г. – датата на която след приключване на спора по чл.14, ал.4 ЗСПЗЗ, е постановено решение на ОСЗ по чл.14, ал.7а ЗСПЗЗ.

Настоящия състав констатира, че по поставения въпрос е налице противоречива съдебна практика.

В посоченото от касатора решение № 383 от 02.11.2011 г. по гр.д. № 1388/2010 г. на ВКС, I г.о. е прието, че в периода от приключване на процедурата по възстановяване на правото на собственост на първия титуляр по решението до приключване на производството по иск по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ, ако не е било спряно административното производство, не е налице всяка административна процедура, а за претендиращите право на възстановяване на собствеността не е имало пречка да защитят правата си чрез предявяване на този иск. За тях е открита възможността да обезпечат бъдещия си или вече предявения иск по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ, като поискат налагане на възбрана върху имота, но докато трае производството по този иск и не е налице всяка административна процедура за възстановяване на собствеността, няма основание да се приеме, че давност не тече по отношение на третите лица приобретатели

Образуването на производство по възстановяване на правото на собственост и по двете алинеи на чл. 11 от ЗСПЗЗ не прекъсва започналата да тече придобивна давност в полза на третите лица, които не са страни по това производство, а не могат да бъдат страни и в процес по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ. Затова за третите лица давност тече и докато трае процесът по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ. Ако след уважаване на иска по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ се заяви искане за издаване на ново решение по чл. 14, ал. 7а от ЗСПЗЗ, то това искане има за последица възстановяване всякакшността на административната процедура.

Лицата, в полза на които е признато право на възстановяване с влязлото в сила решение по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ могат да предявят иск по чл. 108 от ЗС за обекта на реституция след издаване на решение по чл. 14, ал. 7а от ЗСПЗЗ, но за тях не е била изключена възможността да защитят правата си чрез своевременно предявяване на иск по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ непосредствено след признаване правото на възстановяване, когато все още титулярите по решението не могат да прехвърлят правото на собственост, чрез налагане на възбрана върху вече възстановените имоти, или чрез предявяване на иск по чл. 108 от ЗС и спиране на производството докато трае производството по чл. 14, ал. 4 от ЗСПЗЗ. Затова по отношение на тях не намира приложение принципът, че давност не тече срещу този, който не може да защити правата си.

В решение № 96 от 27.05.2014 г. на ВКС по гр. д. № 5198/2013 г., I г. о. е прието, че разпоредбите на ЗС за придобиване правото на собственост по давност в хипотеза, при която след първоначално възстановяване правото на собственост по реда на ЗСПЗЗ имотът е бил прехвърлен на трето лице с договор, сключен в предвидената в чл. 18 ЗЗД форма, но впоследствие правата на прехвърлителите са отречени по реда на чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ и правото на собственост е възстановено с решение по чл. 14, ал. 7а ЗСПЗЗ на други лица, са приложими. Приобретателят по сделката може да се позове на изтекла в негова полза придобивна давност, включително и като добросъвестен владеец, ако не е знаел, че праводателят му не е собственик на имота, а в случая не е могъл да предположи, че впоследствие правата на неговия праводател ще бъдат отречени. Давност в полза на третото лице-приобретател в подобна хипотеза започва да тече от влизане в сила на решението по чл. 14, ал. 7а ЗСПЗЗ с оглед разпоредбата на чл. 5, ал. 2 ЗВСОНИ. В същия смисъл е и приетото в решение № 50084 от 12.01.2024 г. на ВКС по гр. д. № 2587/2022 г., I г. о.

С оглед констатираната противоречива практика на ВКС и на основание чл. 292 ГПК, следва бъде предложено на ОСГК на ВКС да постанови тълкувателно решение по въпроса.

Предвид констатираната противоречива практика на ВКС и на основание чл. 292 ГПК следва да бъде сезирано ОСГК на ВКС да се произнесе с тълкувателно решение по следния въпрос : „От кой момент започва да тече придобивна давност в полза на третото лице-приобретател, придобило имота от лица , на които е била възстановена собствеността по реда на ЗСПЗЗ, но впоследствие с решение по чл. 14, ал. 4 ЗСПЗЗ правата на прехвърлителите са отречени и правото на собственост е възстановено с решение по чл. 14, ал. 7а ЗСПЗЗ на други лица?“

До постановяване на тълкувателно решение производството по настоящото дело следва да бъде спряно.

По изложените съображения, съставът на Върховния касационен съд на РБ, Гражданска колегия, първо отделение

О П Р Е Д Е Л И :

Предлага на Общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд да постанови тълкувателно решение по следния правен въпрос: От кой момент започва да тече придобивна давност в полза на третото лице-приобретател, придобило имота от лица, на които е била възстановена собствеността по реда на ЗСПЗЗ, но впоследствие с решение по чл.14, ал.4 ЗСПЗЗ правата на прехвърлителите са отречени и правото на собственост е възстановено с решение по чл. 14, ал. 7а ЗСПЗЗ на други лица?

СПИРА производството по гр.д.№3944/2024г. по описа на ВКС, I ГО до приключване на производството пред ОСГК на ВКС.

Определението да се докладва на председателя на Гражданска колегия на ВКС.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: